

Колізії обліку сумнівних та безнадійних боргів.

*Іванова Л.Б., к.е.н., доцент, докторант ДНВЗ КНЕУ імені Вадима
Гетьмана, Україна*

Дебіторська заборгованість є одним з джерел поповнення грошового потоку суб'єкта-боржника в умовах антикризових заходів: досудової санації та санаційних відновлювальних процедур банкрутства (розпорядження майном; санації; мирової угоди). Боржник одночасно виступає не тільки дебітором, але й кредитором по відношенню до своїх контрагентів-покупців. Ймовірність отримання майбутніх економічних вигід суб'єктом-боржником великою мірою залежить від ступеню сумнівності товарної заборгованості (за відвантажені товари, надані послуги та виконані роботи). На основі визнання заборгованості як сумнівної формується резерв (сумнівних) невчасно сплачених боргів, застосовується порядок реструктуризації податкових боргів, та, окремий порядок реструктуризації та прощення боргів в умовах досудових та судових антикризових процедур.

Методологічні засади формування інформації у фінансовій звітності щодо відображення товарної дебіторської заборгованості сконцентровано у національному стандарті «Дебіторська заборгованість» (далі П(С)БО – 10). Попри те, що у стандарті наведені ґрунтовні положення щодо визнання та відображення дебіторської заборгованості у бухгалтерському обліку, визначення сумнівного та безнадійного боргів надані вельми стисло. У контексті норми пп. 14.1.11 ст.14 Податкового кодексу України (далі ПКУ) безнадійна заборгованість пов'язана з окремими характеристиками.

Докладний аналіз характеристики безнадійності боргу, внаслідок відкриття ліквідаційної процедури банкрутства, свідчить, що дебіторську заборгованість кредитора (продавця) можна вважати тільки тоді безнадійною, коли боржника вже визнано банкрутом у господарському суді. Обставина безнадійності зумовлена у даному випадку декількома причинами,

пов'язаними з особливостями українського законодавства про банкрутство: анти-кредиторським характером цього закону; відсутністю правонаступництва боргів у справах про банкрутство. Виходячи з логіки цієї норми, заборгованість покупця-боржника, який проходить процедуру банкрутства, але не визнаний банкрутом, можна вважати сумнівною. Характер сумнівності їй надає ймовірний результат проведення санаційних процедур та певний порядок (черговості) погашення боргів. Подібний висновок стосується характеристики заборгованості у досудовій процедурі санації. Це пояснюється тим, що за оновленим Законом про банкрутство [1] досудова санація підпорядковується його нормам (ст. 5, 6 Закону). Огляд інших норм ПКУ та підзаконних актів до нього, пов'язаних з реструктуризацією та прощенням боргів, дозволяє виявити характеристики сумнівності, що пов'язані: зі зверненням продавця-кредитора до господарського суду стосовно порушенням умов господарського договору боржником, зі стягненням заставленого майна з боржника у судовому порядку або за написом нотаріуса; з погіршенням його фінансового стану.

Згідно з нормами П(С)БО 10 на основі аналізу порушення умов контрактів передбачається створення резерв сумнівних боргів за одним з наведених методів. Резерв відображається за дебетом рахунку інших операційних витрат та за кредитом рахунка 38. Його створення зменшує фінансовий результат від операційної діяльності. Податковий облік прибутку при цьому не змінюється.

Метаморфоза сумвної заборгованості в безнадійну означає, що суму заборгованості у бухгалтерському обліку можна списати за рахунок резерву сумнівних боргів, а перевищення суми резерву - за дебетом рахунка інших операційних витрат. Саме у цей момент можуть відбуватися зміни у податковому обліку прибутку. Сумнівну заборгованість, що перетворюється у безнадійну, згідно з нормою пп. г)138.10.6, можна списати на витрати періоду, але у розмірі нарахованого резерву. При зіставленні норм пп. г)138.10.6 та пп. 159.1.6. виникає у деякій мірі непорозуміння. Згідно

останній для об'єднання податкового навантаження кредитор-продавцю необхідно виконати роботу щодо повернення боргу у судовому порядку (скористатися правом згідно з нормою пп. 159.1.1). При цьому сума зменшення оподатковано прибутку визначається як різниця між доходом (сумою заборгованості без ПДВ) та собівартістю наданих товарів (робіт, послуг). Що вочевидь менше, ніж сума при застосуванні пп. г)138.10.6, коли повністю можна списати безнадійну заборгованість, наприклад після спливу строку позовної давності, без певних заходів та зусиль. На нашу думку, натомість розрахунку за методикою норми пп. 159.1.1, алгоритм зменшення податкового навантаження з врахуванням всієї суми несплаченого боргу сприятиме покращенню фінансового стану кредитора, який з причин непогашення заборгованості боржником-дебітором (особливо у сфері середнього та малого бізнесу), може опинитися у стані банкрута.

Список літератури:

1.Зміни до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" № 4212-VI від 22 грудня 2011 року [Електронний ресурс] - <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4212-vi>

2.Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]: за даними сайту ДПСУ – Режим доступу:http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=300560&catid=46733

3 Постанова КМУ від 27 грудня 2010 р. N 1235 «Про затвердження переліку обставин, що свідчать про наявність загрози виникнення або накопичення податкового боргу, і доказів існування таких обставин» [Електронний ресурс]: за даними сайту Верховної Ради України - Режим ступу:<http://zakon.nau.ua/? uid=1193.1.56&title=%>
